

ХІЛЬЧЕВСЬКИЙ ВАЛЕНТИН КИРИЛОВИЧ – ВЧЕНИЙ І НАСТАВНИК

Відомому гідрологу, гідрохіміку, гідроекологу – 60 років

Хільчевський Валентин Кирилович – доктор географічних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України, завідувач кафедри гідрології та гідроекології географічного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Творча біографія. Народився Валентин Кирилович Хільчевський 23 грудня 1953 р. у Хотові на Київщині – мальовничому передмісті південно-західної околиці столиці. Рішення обрати географічну професію він прийняв у старших класах школи після участі в експедиціях слідопитів по місцях бойової слави радянських воїнів у Великій Вітчизняній війні, відвідавши Курськ, Тулу, Москву, Ленінград, Мінськ, Вільнюс, Ригу, Талін, побачивши Фінську затоку і Балтійське море. Після закінчення школи у 1971 р. поступив на навчання, а в 1976 р. закінчив кафедру гідрології і гідрохімії географічного факультету Київського державного університету імені Т.Г. Шевченка за спеціальністю «гідрологія суші», спеціалізація «гідрохімія». В студентські роки побував у наукових експедиціях на Азовському та Чорному морях, на Шацьких озерах та озері Валдай. Його студентська наукова робота по гідрохімії Шацьких озер була відзначена дипломом на конкурсі Академії наук УРСР в 1976 р.

У 1976–1989 рр. Валентин Кирилович працював у науково-дослідній лабораторії гідрохімії географічного факультету Київського державного університету імені Т.Г. Шевченка на посадах інженера, старшого інженера, молодшого та старшого наукового співробітника, багато років керував експедиційними дослідженнями, брав участь у створенні кафедрального Богуславського гідролого-гідрохімічного стаціонару на річці Рось (1981 р.) і започаткував проведення там польової гідрохімічної практики для студентів. Протягом 1978–1982 рр. навчався в аспірантурі без відриву від виробництва. У 1988–1989 рр. проходив наукове стажування і читав лекції в Бухарестському університеті (Румунія). У 1988 р. ВАК СРСР присвоїв йому вчене звання старшого наукового співробітника. У 1989 р. перейшов на викладацьку роботу – доцентом кафедри гідрології і гідрохімії географічного факультету Київського державного

Гідрологія, гідрохімія і гідроекологія. – 2013. – Т.4(31)

університету імені Т. Г. Шевченка, з 1997 р. - професором. У 1993 р. отримав вчене звання доцента, у 2001 р. – професора.

Наукові погляди дослідника формувалися під впливом його вчителя – професора В.І. Пелешенка (завідувача кафедри гідрології і гідрохімії в 1976–1993 рр.), завідувача лабораторії гідрохімії Д. В. Закревського, старшого наукового співробітника М. І. Ромася, а також відомих радянських гідрохіміків - О. О. Алекіна, М. М. Тарасова, А. М. Ніканорова, з якими були творчі контакти.

Кандидатська дисертація «Зміна хімічного складу річкових вод басейну Верхнього Дніпра під впливом антропогенного фактора» (включно з територією Росії, Білорусії та України) зі спеціальності «гідрохімія» захищена у 1984 р. у Гідрохімічному інституті (ГХІ) Держкомгідромету СРСР у Ростові-на-Дону (Росія). Науковий керівник - В.І. Пелешенко. Офіційні опоненти - відомі вчені-гідрохіміки О. А. Зенін (ГХІ) та Г. В. Цицарін (Московський державний університет імені М. В. Ломоносова); провідна установа – Гідрохімічний інститут.

Докторська дисертація «Оцінка впливу агрохімічних засобів на стік хімічних речовин та якість поверхневих вод (на прикладі басейну Дніпра)» зі спеціальності 11.00.07 «гідрологія суші, водні ресурси, гідрохімія» захищена 1996 р. в Київському університеті. Офіційні опоненти — відомі українські вчені в галузі гідрохімії та охорони вод - О. І. Денисова і Л. О. Журавльова (Інститут гідробіології НАН України), академік НААН України М. А. Хвесик (тепер - Інститут економіки природокористування та сталого розвитку НАН України); провідна установа – Український науково-дослідний гідрометеорологічний інститут.

З 2000 р. В. К. Хільчевський - завідувач кафедри гідрології і гідрохімії. За його ініціативи у 2002 р. кафедру було перейменовано на кафедру гідрології та гідроекології. З 2002 р. - науковий керівник науково-дослідної лабораторії гідроекології та гідрохімії. 2006 р. обраний академіком АН вищої освіти України.

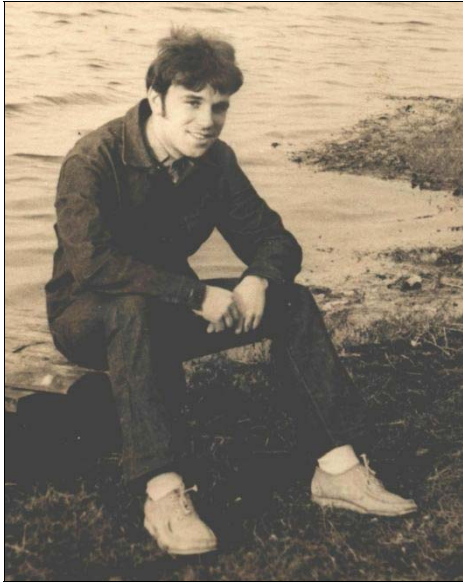
Професор В. К. Хільчевський викладає курси лекцій «Основи гідрохімії», «Водопостачання і водовідведення: гідроекологічні аспекти», «Мінеральні води України». Викладав також курси лекцій – «Гідрохімія України», «Радіоактивність природних вод», «Гідрохімія океанів і морів», «Основи океанології».

Він є головою спеціалізованої вченої ради із захисту докторських і кандидатських дисертацій з гідрології (11.00.07) та метеорології (11.00.09) з 2003 р. Керівник організованого ним у 2003 р. наукового гідролого-гідрохімічного семінару. Заступник голови науково-методичної комісії з гідрометеорології Міністерства освіти і науки України (з 2000 р.), член вченої ради Українського географічного товариства (з 2004 р.), був експертом експертної ради ВАК України з географічних наук (1998–2003 рр.), членом вченої ради Київського національного університету імені Тараса Шевченка (2003–2008 рр.).

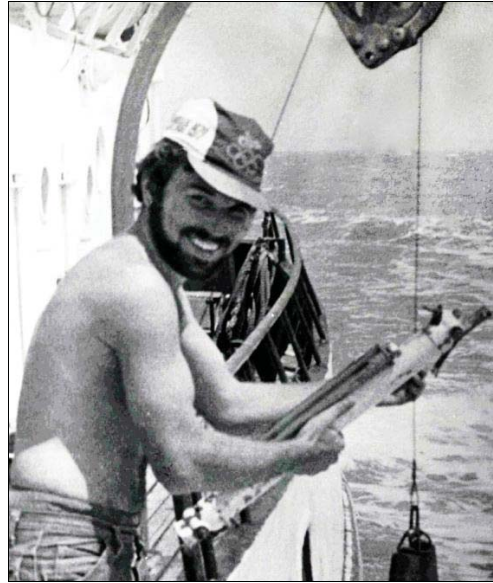
В. К. Хільчевський – головний редактор періодичного наукового збірника «Гідрологія, гідрохімія і гідроекологія», заснованого за його ініціативи у 2000 р. Член редколегій наукових журналів «Водне господарство України», «Український гідрометеорологічний журнал», «Екологія довкілля і безпека життєдіяльності» та інших видань.

Він започаткував проведення Всеукраїнських наукових конференцій з міжнародною участю «Проблеми гідрології, гідрохімії, гідроекології», які проходили у 2001, 2003, 2006 рр. у Києві (I, II, III), у 2009 р. – у Луганську (IV), у 2011 р. - у Чернівцях (V), у 2014 р. відбудеться у Дніпропетровську (VI).

Наукові дослідження. Професор В. К. Хільчевський разом з професором О. Г. Ободовським є керівником наукової школи гідрохімії та гідроекології,

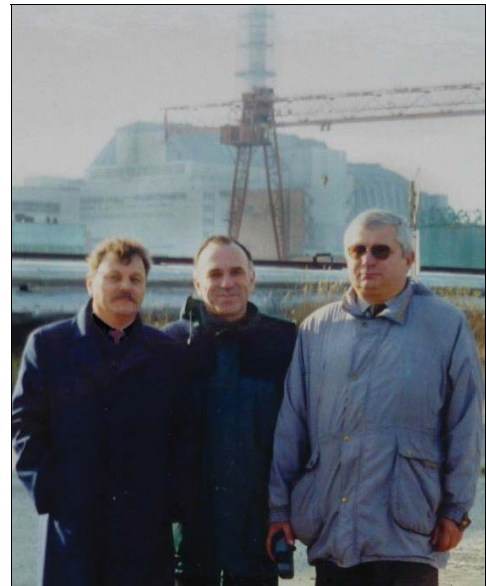
На р. Козинка, Плюти, 1973 р.

В експедиції на Чорному морі, 1974 р.

У Бухарестському університеті (Румунія), 1988 р.

На Чорнобильській АЕС, 2000 р.

З керівником Гідрометслужби України В.О. Громовим на міжнародній конференції

Президент України В.А. Ющенко вручає посвідчення заслуженого діяча науки і техніки України професору В.К. Хільчевському, 2009 р.

В гідрохімічній лабораторії зі студентами

На 5-й Всеукраїнській конференції з міжнародною участю «Проблеми гідрології, гідрохімії, гідроекології» з професорами О.Г. Ободовським (зліва) та Ю.С. Ющенком (справа), м. Чернівці, 2011 р.

На міжнародній конференції «AQUA-UKRAINE-2011» зі своїми учнями (зліва направо): заступники голови Держводагенства України - О.В. Чунарьов (*перший*), М.В. Яцюк (*третій*) та професор КНУ ім. Т.Шевченка В.В. Гребінь (*четвертий*)

Зі студентами на святі Всесвітнього дня водних ресурсів, 22.03.2011 р.

Декан та завідувачі кафедр географічного факультету з ректором КНУ ім. Т.Шевченка Героєм України, академіком Л.В. Губерським (третій зліва), 2011 р.

Вітання з 85-річчям В.І. Пелешенка (зліва направо): В.К. Хільчевський, В.І. Осадчий, Я.Б. Олійник, В.І Пелешенко, 28.06.2012 р.

заснованої В. І. Пелешенком у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка.

В. К. Хільчевський виконав дослідження, присвячені теоретичним основам формування хімічного складу поверхневих вод та прикладним аспектам оцінки якості води джерел водопостачання.

Спільно з вченими Гідрохімічного інституту (Ростов-на-Дону) брав участь у випробуванні дистанційних методів відбору проб поверхневих вод у польоті з гелікоптера на території України (1986 р.).

Вперше системно оцінив хімічний склад поверхнево-схилового стоку на експериментальних водозборах воднобалансових станцій (Придеснянській, Богуславській, Велико-Анадольській) у різних природних зонах України (1989–1995 рр.). Сформував новий науковий напрям – агрогідрохімія (1996 р.).

Розробив сучасну класифікацію природних вод за мінералізацією води (2003 р.).

Розробив відомчі нормативні документи (ВНД) з організації моніторингу вод в системі Держводагенства України згідно з Водною рамковою директивою ЄЕС (2005 р.).

Запропонував методику дослідження багаторічної трансформації вмісту головних іонів та мінералізації річкових вод (2006 р.).

Розвинув основи гідрохімії регіональних басейнових систем, охарактеризував сучасний гідрохімічний режим та гідроекологічний стан низки річкових басейнів України в серії монографій (Дніпро 1996, 2007 рр.; Дністер 2002, 2013 рр.; Західний Буг, 2006 р.; Рось 2009 р.; Південний Буг, 2009 р.; Горинь, 2011 р.; Інгулець, 2012 р.).

Експедиції. В.К. Хільчевський брав участь в експедиціях на Азовському морі, в Керченській протоці, в північно-західній частині Чорного моря, на Шацьких озерах, у басейнах річок Прип'яті, Дніпра, Південного Бугу, Сулинського і Георгієвського гірл Дунаю, річок Південних Карпат і Трансильванського плато, на водоймах-охолоджувачах - Смоленської АЕС (Росія), Чорнобильської, Хмельницької та Південно-Української АЕС.

Підготовка наукових кадрів. Крім роботи зі студентством, професор В. К. Хільчевський приділяє значну увагу підготовці наукових кадрів вищої кваліфікації. Він підготував 4 докторів і 8 кандидатів наук. Завжди охоче допомагає і консультує колег з інших установ при виборі дисертаційної тематики, написанні монографій та навчально-методичної літератури. Його учні є доцентами і професорами, очолюють кафедри у вищих закладах освіти України, працюють в академічних інститутах, обіймають відповідальні посади в органах державної виконавчої влади.

Нагороди і відзнаки:

Заслужений діяч науки і техніки України (2009 р.).

Відмінник освіти України (2004 р.).

Почесний працівник Гідрометслужби України (2003 р.).

Нагрудний знак «За сумлінну працю в галузі водного господарства України» (2013 р.).

Почесна грамота Київського міського голови (2002 р.).

Почесна грамота Міністерства освіти і науки України (2003 р.).

Почесна грамота Держводгоспу України (2006 р.).

Почесна грамота Київського національного університету імені Тараса Шевченка (1994, 2003, 2009 рр.).

Наукові праці. Професор В. К. Хільчевський має понад 250 наукових праць, серед яких понад 30 книг. Співавтор карт в «Гидрохимическом атласе СССР» (1990 р.) та Національному атласі України (2007 р.), член редколегії та автор статей в «Екологічній енциклопедії» (2007–2008 рр.), співавтор сучасного гідрографічного та водогосподарського районування території України відповідно до вимог Водної рамкової директиви Європейського Союзу (2013 р.).

Крім досліджень зі своїми учнями, В.К. Хільчевський тісно співпрацює зі своїми колегами гідрологами і гідрохіміками – професорами В. В. Гребнем, О. Г. Ободовським, С. І. Сніжком, членом-кореспондентом НАН України В. І. Осадчим, має творчі контакти з вченими багатьох університетів та науково-дослідних інститутів в Україні та за кордоном.

Деякі наукові праці:

Монографії

1. Гидрохимический атлас СССР / Под ред. А. М. Никанорова. - М.:ГУГК, 1990. - 110 с.
2. *Хільчевський В.К.* Роль агрохімічних засобів у формуванні якості вод басейну Дніпра. - К. : ВПЦ «Київський університет», 1996. - 222 с.
3. *Аксьом С. Д., Хільчевський В. К.* Вплив сульфатного карсту на хімічний склад природних вод у басейні Дністра. – К. : Ніка-центр, 2002. – 204 с.
4. *Будник С. В., Хильчевский В. К.* Гидродинамика и гидрохимия склоновых водотоков. – К. : ВГЛ «Обрії», 2005. – 368 с.
5. *Забокрицька М. Р., Хільчевський В. К., Манченко А. П.* Гідроекологічний стан басейну Західного Бугу на території України. – К. : Ніка-центр, 2006. – 184 с.
6. Гідролого-гідрохімічна характеристика мінімального стоку річок басейну Дніпра / За ред. В. К. Хільчевського. — К.: Ніка-центр, 2007. — 184 с.
7. Національний атлас України. — К. : ДНВП «Картографія», 2007 (співавтор семи карт якості вод — С. 181, 409, 410).
8. Водні ресурси та якість річкових вод басейну Південного Бугу / За ред. В. К. Хільчевського. — К. : Ніка-центр, 2009. — 184 с.
9. Гідроекологічний стан басейну річки Рось / За ред. В. К. Хільчевського. — К. : Ніка-центр, 2009. — 116 с.
10. Гідроекологічний стан басейну Горині в районі Хмельницької АЕС / За ред. В. К. Хільчевського. — К. : Ніка-центр, 2011. — 176с.
11. *Хільчевський В. К., Кравчинський Р. Л., Чунарьов О. В.* Гідрохімічний режим та якість води Інгульця в умовах техногенезу. — К. : Ніка-центр, 2012. — 180 с.
12. *Шерстюк Н. П., Хільчевський В. К.* Особливості гідрохімічних процесів у техногенних та природних водних об'єктах Кривбасу. — Дніпропетровськ : Акцент ПП, 2012. — 263 с.
13. Гідрохімічний режим та якість поверхневих вод басейну Дністра на території України / За ред. В. К. Хільчевського та В. А. Сташука. — К.: Ніка-центр, 2013. — 256с.
14. Методики гідрографічного та водогосподарського районування території України відповідно до вимог Водної рамкової директиви Європейського Союзу / В. В. Гребінь, В. Б. Мокін, В. А. Сташук, В. К. Хільчевський та ін. – К. : Інтерпрес, 2013. – 55 с.

Підручники і навчальні посібники з грифом МОН України

1. *Горєв Л. М., Пелешенко В. І., Хільчевський В. К.* Радіоактивність природних вод : Навчальний посібник. — К.: Вища школа, 1993. — 174 с.
2. *Горєв Л. М., Пелешенко В. І., Хільчевський В. К.* Гідрохімія України : Підручник. — К.: Вища школа, 1995. — 307 с.
3. *Пелешенко В. І., Хільчевський В. К.* Загальна гідрохімія : Підручник. — К.: Либідь, 1997. — 384 с.

4. Хільчевський В. К. Водопостачання і водовідведення. Гідроекологічні аспекти : Підручник. — К. : ВПЦ «Київський університет», 1999. — 319 с.
5. Загальна гідрологія : Підручник / С. С. Левківський, В. К. Хільчевський, О. Г. Ободовський та ін. — К. : Фітосоціоцентр, 2000. — 264 с.
6. Хільчевський В. К., Дубняк С. С. Основи океанології : Підручник. — К. : ВПЦ «Київський університет», 2001. — 242 с.
7. Хільчевський В. К. Гідрохімія океанів і морів : Навчальний посібник. — К. : ВПЦ «Київський університет», 2003.- 114 с.
8. Загальна гідрологія : Підручник, 2-ге вид., доповнене. / За ред. В. К. Хільчевського і О. Г. Ободовського. — К.: ВПЦ «Київський університет», 2008. — 399 с.
9. Хільчевський В. К., Дубняк С. С. Основи океанології : Підручник. 2-ге вид., доповнене. — К.: ВПЦ «Київський університет», 2008. — 255 с.
10. Хільчевський В. К., Осадчий В. І., Курило С. М. Основи гідрохімії : Підручник. — К. : Ніка-центр, 2012. — 312с.

Деякі статті

1. Влияние антропогенных факторов на химический состав снежного покрова г. Киева и прилегающих районов / В. И. Пелешенко, Н. И. Ромась, В. К. Хильчевский и др. // Гидрохимические материалы. — 1986. — Т. 13. (ДСП). — С. 3-9 (Россия).
2. Хильчевский В. К., Пелешенко В. И. Изменение ионного стока рек бассейна Днестра в связи с хозяйственной деятельностью // Гидрохимические материалы. — 1987. — Т. 14 (ДСП). — С. 58-64 (Россия).
3. Закревский Д. В., Пелешенко В. И., Хильчевский В. К. Сток химических компонентов рек Украинской ССР // Водные ресурсы. — 1988. — Т. 15 — № 6. — С.63-73 (Россия).
4. Гидрохимия поверхностных вод УССР в условиях антропогенного воздействия / В. И. Пелешенко, Д. В. Закревский, Л. Н. Горев, В. К. Хильчевский // Современные проблемы региональной и прикладной гидрохимии. — Л : Гидрометиздат, 1988. — С. 140–152 (Россия).
5. Гидрохимические проблемы освоения природных ресурсов Украинской ССР / В. И. Пелешенко, Д. В. Закревский, Л. Н. Горев, В. К. Хильчевский и др. // Известия Всесоюзного географического общества. — 1989. — Т. 121., вып. 3. — С. 244–249 (Россия).
6. *Hilchevski Valentin*. Resursele de apa ale Ukraine si protectia calitatii lor // Terra. — 1989.- Anul XXI (XLI), Nr.2. — P. 55-59 (România).
7. *Hilchevski Valentin*. Cercetari hidrochimice in cadrul bazinului experimental al unui riu mic, dintr-o zona de agricultura intensiva // Analele Universitate Bucuresti. Geografie. — 1990. — XXXIX. — P. 71-77 (România).
8. *Hilchevski Valentin*. Aspecte metodice ale cercetari influentei agriculturii asupra calitatii apei riurilor // Studii si cercetari de geologia, geofizica si geografia. Academia st. R. Romania. — 1990. — XXXI. — P. 29-35 (România).
9. Содержание и распределение некоторых загрязняющих веществ в воде Дуная / Савицкий В. Н., Осадчий В. И., Хильчевский В. К. и др. // Водные ресурсы. — 1993.- Т.20.- № 4. — С. 462–468 (Россия).
10. *Savitsky V., Chebotko K., Khilchetvsky V.* The content and dynamics of nitrogenbearing and some other biological active substances in the Danube //XVII th. Conference of the Danube countries on hidrological forecasting and hidrological bases of water management. Budapest. — 1994. — Vol. 2.- P. 771–775 (Hungari).
11. Хильчевский В. К. Оценка эколого-гидрохимического состояния природных вод Украины // Водные ресурсы. — 1994. — Т.21.- № 2. — С. 182–188 (Россия).
12. Хильчевский В. К., Хильчевский Р. В., Гороховская М. С. Экологические аспекты выноса с речным стоком химических веществ в водные объекты бассейна Днестра // Водные ресурсы. — 1999. — Т.26. — № 4. — С. 506–511 (Россия).
13. *Kowalczyk I., Chilczewski W.* Hydrologiczne i hydroekologiczne probleme Ukrainskiego Polesia // Acta Agrifisica Polskiej Akademii Nauk. — 2002. -Nr. 68. — czesc III. -S. 73-78 (Poland).

14. Хільчевський В. К. До питання про класифікацію природних вод за мінералізацією // Гідрологія, гідрохімія і гідроекологія. — 2003. — Т.5. — С. 11-18.
15. Хільчевський В. К., Савицький В. М., Чунарьов О. В. Про вимоги до моніторингу вод згідно Водної рамкової директиви Європейського Союзу // Гідрологія, гідрохімія і гідроекологія. — 2005. — Т. 7. — С. 54-68.
16. Хильчевский В. К., Курило С. М., Руденко Р. В. Модернизация классификации природных вод О. А. Алекина для исследования трансформации химического состава поверхностных вод // Гідрологія, гідрохімія і гідроекологія. — 2006. — Т. 11. — С. 32-37.
17. Хильчевский В. К., Кравчинский Р. Л., Винарчук О. А. Особенности формирования химического состава воды р. Ингулец (бассейн Днепра) // В кн.: Современные проблемы гидрохимии и формирования качества вод. — Ростов-на-Дону: ГХИ, 2010. -С. 164–168 (Россия).
18. Hılcevschi V.K., Goncear O.M., Zabocrița M. R. Regimul hidrochimic si calitatea apelor de suprafata ale bazinului Nistru teritoriul Ucrainei // Гідрологія, гідрохімія і гідроекологія. — 2013. — Т. 1(28). — С. 68-76.

Професор В. К. Хільчевський захоплюється геральдиком і краєзнавством, є співавтором герба Хотова (2006 р.) та книги про свою малу батьківщину в передмісті Києва (2009 р.).

Література із згадкою про ювіляра

1. Водоснабжение и водоотведение: Энциклопедия. — К., 2002. — С. 249.
2. Українські гідрологи, гідрохіміки, гідроекологи — К. : Ніка-Центр, 2004. — С. 153-156.
3. Київський національний університет імені Тараса Шевченка. — Т. III. — Шляхами успіху. — К. : Світ успіху, 2008. — С. 105.
4. Науковці України — еліта держави. — К. : Логос Україна, 2010. — С. 219.
5. Академія наук вищої освіти України. — К. : Брама-V, 2012. — С. 502.
6. Who is Who в Україні. — Schweiz: Hubners Who is Who, 2012. — С. 368.

*За дорученням
колективу кафедри гідрології та гідроекології
та НДС гідроекології і гідрохімії
проф. **В.В. Гребінь***